

Turkiet – Ett tvärsnitt

Konstitutionella förändringsprocessen och aktörer mellan
1997 och 2010

Lunds universitet
Statsvetenskapliga institutionen

STVK01
HT11
Handledare: Anders Sannerstedt

Abstract

The interventions of the Turkish military in Turkish politics have been many and severe. As a consequence the development of a Turkish democracy has been backtracked and halted on occasions. The country's aspirations for EU-membership have also been hindered. At the center of political (re)development in Turkish politics we find the constitution of 1982. This constitution, written by the military, has been accused of protecting the state against the individual and hampering Turkey politically. As such, the constitution has caught my interest.

This study will examine and show what changes the constitution of 1982 has undergone between 1997 and 2010.

With the intent to try and explain the changes during this period I use an agency perspective theory to find the motives behind constitutional reformation.

Turkey has during the later years been through westernization. Democracy and elevation of political rights and freedoms has been a large part of this. The military that has always been a large part of Turkish reformation earlier did stand behind these changes initially. But this might have change. The political autonomy they have been enjoying is diminishing. A new relationship between the civil state and its military is emerging – And a new political atmosphere with it.

Nyckelord: Turkiet, Aktörsperspektiv, turkiska militären, NSC, Turkiets konstitution, demokratisering, EU.

Antal ord: 9515

Till Kajsa och Stefan.
Tack FF för språkhjälpen.

FTM
/Ulf

Innehållsförteckning

1	Bakgrunden	1
1.1	Syfte	2
1.1.1	Kumulativitet.....	2
1.2	Avgränsningar	3
1.3	Begreppsdefinitioner:	3
2	Aktörsperspektivet:	5
3	Urval av aktörer:	7
4	Metodologi	8
4.1	Material	8
4.2	Källkritisk metod.....	9
4.3	Den juridiska metoden	9
4.4	Motivanalys:.....	11
5	Från Vad – Till Vad: Turkiets konstitution, 1997-2010.....	12
5.1	Från vad – Konstitutionen från 1982.....	12
5.2	Konstitutionsreformerna 1999.....	14
5.3	Konstitutionsreformerna 2001.....	14
5.4	Konstitutionsreformerna 2002.....	16
5.5	Konstitutionsreformerna 2004.....	16
5.6	Konstitutionsreformerna 2007.....	17
5.7	Konstitutionsreformerna 2010.....	17
6	Presentation av aktörerna och motiven	19
6.1	Koalitionsregeringen	19
6.1.1	1999.....	20
6.1.2	2001	20
6.1.3	Beslutskalkylen:	21
6.2	Rättvise- och utvecklingspartiet och Reformerna (02-nu)	22
6.2.1	2002	22
6.2.2	Beslutskalkyl:	22

6.2.3	2004	23
6.2.4	Beslutskalkyl:	23
6.2.5	2007	23
6.2.6	Beslutskalkyl:	24
6.2.7	2010	24
6.2.8	Beslutskalkyl:	26
6.3	Militären och Reformerna	26
7	Diskussion:.....	29
8	Slutsatser.....	30
9	Referenser	31
	Bilaga – Artikelindex för reformer genomförda mellan 1997 och 2010.....	34

1 Bakgrunden

Jag har under mina studier fokuserat mig på Turkiets eventuella medlemskap i Europeiska Unionen. Jag vill därför återge vad jag har kommit fram till i vad gäller detta ämne.

Turkiet är ett stort land med ett geografiskt stycke på den Eurasiska kontinentalplattan. Turkiet ligger tvärs över en alternativ och svårdefinierad gräns. Religion och kultur är starka traditionsbärare och svåra att förena. Samhällen förändras och både inhämtar och ger av varandra. En regelrätt och okontroversiell åtskillnad av de två kontinenterna har i termer av politiska regioner och tillhörigheter aldrig riktigt kunnat fastställas. Ett ständigt aktuellt politiskt ämne är i vilken grad Turkiet kan anses tillhöra den islamska eller europeiska kulturpoolen.

Landet har under en längre tid försökt bli medlem i Europeiska Unionen (EU). Vissa hävdar att Turkiets kulturella arv är oförenligt med EU-medlemskap. Andra hävdar också att tillhörigheten med den islamska kultursfären kan diskuteras. Återigen andra säger att överbryggande av stora skiljegränser är det som egentligen är kärnan i vad som kan tänkas bli en Europeisk identitet och att Turkiet hör hemma i EUs stora gemenskap.

I de s.k. Köpenhamnskriterierna finns de villkor som krävs både vad gäller de politiska, ekonomiska liksom administrativa villkoren. Dessa villkor uppfylls i stor utsträckning.

Den Turkiska Republiken bildades 1923 under ledning av generalen Mustafa Kemal Atatürk. Kemal ville att det Turkiet som han skapade skulle vara en demokratisk och sekulär republik.¹ Kemalism kan beskrivas som en statsideologi. Den har varit en ideologi för vissa framstående grupper nära statsapparaten, speciellt militären och efter militärkuppen 1980 också konstitutionsdomstolen sägs det.² Ideologin Kemalism består av sex stycken koncept, republikanism, nationalism, populism, reformism, sekularism och stacism. Dessa koncept kallas också för ”de sex pilarna”.³ Alla dessa koncept har funnits representerade i Turkiets olika konstitutioner sedan 1923.⁴

---

¹ Metin Heper & Ahmet Evin, *State, Democracy And The Military; Turkey in the 1980s*, 1988.

² “Turkey’s judicial authorities, especially its constitutional court, are regarded as one of the last remaining bastions of the old secular Kemalist order along with the armed forces, the centre-left Republican People’s Party (CHP), the traditional Istanbul-centered business elite and increasingly fragmented parts of the civil service.” – *FPC Briefing: Analysing Turkey’s 2010 constitutional referendum*, Marc Herzog, 2010:2

³ Litteraturtipps: *The Anatomy of the Turkish Military’s Political Autonomy* från 1997 och *The Turkish Yearbook*, vol XX från 1980.

⁴ <http://ydemokrat.blogspot.com/2010/10/turkish-constitutions-1921-1924-1961.html> (hämtad 2011-12-5) Författaren till inlägget är Ozan Örmeci, statsvetare och lärarasistent vid universitetet i Bilkent.

De olika militärkupper som skett i landet har ofta ansetts hämta sin legitimitet utifrån nämnda Kemalism.⁵ Konstitutionerna som blivit omskrivna i samband med de olika kupperna har i hög grad kommit att återspegla Kemalismen.

Militären har sedan dess utvecklat en syn på sig själva som beskyddare av dess värden som ledde till skapandet av Turkiska Republiken.⁶ Turkiska militären har under årens lopp utvecklat en stor självständighet gentemot staten och desavuerat landets legala maktutövare vid olika tidpunkter.

Militärkuppen 1980 ledde till en tid av militärt styre mellan 1980 och 1983. Därefter återgick makten formellt till folket. Ledaren för militären och NSC var general Kenan Evren.⁷ Han installerade sig själv som president och såg till att stärka NSC's inflytande i Turkiets politik. NSC's formella inflytande kom genom oklar formulering av termen "nationell säkerhet" i artikel 118 att vilken som helst aspekt av statens politik.^{8 9}

Den särställning som militären skaffat sig i den Turkiska staten kan problematiseras som ett hot mot den egna demokratin. Militären hävdar att det är dess egen uppgift att försvara landet och Kemalismens värderingar.

En ny konstitution antogs 1982. Denna konstitution skulle stärka mänskliga rättigheter och stabilisera landet. Följden blev istället att militärens inblandning i det konstitutionella skapandet underminerat vissa av de avsedda effekterna och konstitutionen från 1982 har kallats för "undantagskonstitutionen" [the Constitution of but]. Detta syftar på att många av undantagen i fri- och rättigheterna är till förmån för militärens särställning och deras uppfattning om nationens säkerhet.

1.1 Syfte

Syftet är att försöka förstå hur Turkiets rättssystem har förändrats under senare år.

Frågan som behandlas är "Varför har Turkiets konstitution förändrats som den har gjort?".

Jag har valt att arbeta utifrån ett aktörsperspektiv för att försöka förstå och sätta mig in i de olika förändringarna.

1.1.1 Kumulativitet

Jag hävdar att detta arbetes primära inomvetenskapliga betydelse är de bidrag studien kan ge till studenter av Turkisk och Europeisk politik, både på

---

⁵ Metin Heper & Ahmet Evin, *State, Democracy And The Military; Turkey in the 1980s*, 1988.

⁶ Metin Heper & Ahmet Evin, *State, Democracy And The Military; Turkey in the 1980s*, 1988.

⁷ Ergun Özbudun, *Democratization and the Politics of Constitution-Making in Turkey*, 2009:20

⁸ "National security means the defence and protection of the state against every kind of external and internal threat to the constitutional order, national existence, unity, and to all its interests and contractual rights in the international arena, including in the political, social, cultural and economic spheres." Artikel 118 i 1982 års konstitution.

⁹ Metin Heper & Ahmet Evin, *State, Democracy And The Military; Turkey in the 1980s*, 1988.

statsvetenskaplig och på juridisk grund. För den som vill göra en studie med en socialkonstruktivistisk ansats om gränser och definiering av ”vi” och ”dem” tycks mig denna studie vara synnerligen passande läsning.

1.2 Avgränsningar

Uppsatsen kommer att röra sig på en empirisk nivå, utan subjektiva, konstruktiva eller normativa syften. Intentionen med uppsatsen är att göra den på ett objektivet sätt. Objektiviteten jag eftersträvar består i att inte ”döma” den turkiska konstitutionens innehåll eller utformning utan att konstatera fakta. Här ingår också att inte ge normativa anspelningar för hur konstitutioner ska utformas.

Den konstitution som undersöks är från 1982 då militärdiktaturen genomförde folkomröstning då den nämnda konstitutionen godkändes. Den direkta makten kom därmed att tillfalla president och parlamentarism. Detta skedde efter 2-3 år av direkt militärt styre. Kenan Evers position som president och ordförande för NSC varade till sent år 1989 och är således ett fortsatt indirekt militärt styre.¹⁰

Konstitutionens utformning har efter 1987 blivit omskriven, debatterad och delvis förändrad. Detta har skett i varierande utsträckning och vid olika tillfällen. De senaste valen (ett parlamentsval och en folkomröstning) har medfört att de konstitutionella förändringsbehoven hamnat högt upp på dagordningen.

Jag har begränsat uppsatsen och analysen med utgångspunkt till perioden 1997 till 2010.

Militären utförde nämligen 1997 den senaste av sina effektiva ”kupper” i Turkiet och tvingade fram en regeringsavgång och nyval. Årtalet 1997 är därför en bra utgångspunkt för att analysera material utifrån aktörsperspektivet. Förändringar som ägt rum tidigare har jag inte forskat i.

Konstitutionen är väldigt central vad gäller förståelsen av många frågor rörande Turkiet. Däri ingår även de demokratiska eller EU-relaterade aspekterna, militärens ställning inom staten samt också hur lagprincipen ”The Rule of Law” behandlas.

1.3 Begreppsdefinitioner:

TGNA (Turkish Grand National Assembly) En i bakgrundsmaterialet vanligt förekommande förkortning är GNAT, Grand National Assembly of Turkey. – Motsvarande parlament/riksdag.

DLP (/Turkiska: DSP) (Democratic Left Party) – Demokratiska vänsterpartiet.

NAP (/Turkiska: MHP) (Nationalist Action Party) – Nationalistiska aktionspartiet.

---

¹⁰ Ergun Özbudun, *Democratization and the Politics of Constitution-Making in Turkey*, 2009:20

JDP (/Turkiska: AKP) (Justice and Development Party) – Rättvise- och utvecklingspartiet

MP (/Turkiska: ANAP) (Motherland Party) – Moderlandspartiet NSC (National Security Council) – Nationella säkerhetsrådet, ett råd bestående av högt uppsatta militärer och regeringsmedlemmar.

EHRC (European Human Rights Convention) – Europakonventionen. Formellt namn; Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

SSC (State Security Courts) – Säkerhetsdomstolarna

2 Aktörsperspektivet:

Studien görs inom ramen för ett rationalistiskt betraktelsesätt. Det innebär att jag som min utgångspunkt valt att analysera motiv hos aktörer som varit involverade i reformarbetet.

Jag ämnar försöka se i vilken mån aktörernas motiv kan förklara den turkiska konstitutionens senare utveckling.

Hadenius skriver i sin bok *Spelet om skatten* (1981) om rationalistiska aktörer. ”En rationalistisk förklaring tar sin utgångspunkt i medvetna överväganden – motiv. Politiskt handlande analyseras i ljuset av de inblandade aktörernas avsikter.”

När man studerar hur ett beslut fattas måste man försöka fastställa vilka aktörer som är involverade och vilka intentioner som präglat dessa aktörers handlande.

L. Lundquist betonar att aktörer har olika övervägande för sina agerande – “The question is what properties the individual possesses, and what processes appear internally and externally. Three properties will be considered: *understand* (implying that the actor perceives himself and his environment more or less correctly and completely), *can* (referring to the actor’s ability to make decisions and to shape his environment), and *will* (connected with the actor’s more or less conscious and explicit preferences) [...]. The processes are choices (problem solutions and conflict resolutions), communication with other actors, and the outcomes of this communication.”¹¹

Motsatsen till aktörsperspektivet är strukturperspektivet.

Strukturperspektivet förklarar beslut i olika faktorer som ligger utanför de inblandade aktörernas medvetna överväganden. Orsaken till ett beslut kan exempelvis härledas ur ekonomiska omständigheter, den kulturella miljön, organisatoriska processer eller i undermedvetna psykologiska betingelser.

Följande skriver Günter Hesse om samhällsstrukturer “Societal structures comprise patterns of activities and ideas in the form of institutions, relations, procedures, role patterns, rules, myths etc. together with their relevant resources. They are to a large extent the results of the agency of past generations, and each new generation changes the old structures and create new ones. At the same time as societal structures displays some sort of continuity, they are continually (re)produced by thinking and acting human beings[.]”¹²

Politisk struktur är interaktionsmönster, där bland annat institutioner, regleringar, normer och lagar tillsammans skapar ett politiskt landskap. Inblicken i aktör/struktur perspektiv är differenta. EU kan ses med både aktörsperspektiv och strukturperspektiv i denna undersökning; EU som en aktör rekommenderar vissa

---

¹¹ L. Lundquist, *Implementation Steering*, 1987:43

¹² Günter Hesse, *Staatsaufgaben. Zur Theorie der Legitimation und Identifikation staatlicher Aufgaben*, 1979

förändringar/ förbättringar i några avseenden. EU är som en struktur till vilken Turkiet försöker anpassa sig.

De båda förklaringsätten utesluter inte varandra. Rent logiskt skulle de kunna förenas i en och samma undersökning hävdar Hadenius.

I forskningspraktiska skäl – framför allt i den metodologiska klarhetens intresse – är det lämpligast att tillämpa dem separat. Oordnade sammankopplingar mellan de två förklaringsätten har tyvärr inte varit ovanliga inom samhällsforskningen.¹³

Det brukar dock också vara så att även studier som försöker hålla dessa olika perspektivs förklaringskraft åtskilda har en benägenhet att misslyckas. En lösning kan vara medveten om detta i analysen och kunna skilja på de olika förklaringsätten.

Vid rationalistisk förklaring utgår jag alltså från att aktörerna så långt som möjligt söker förverkliga sina mål (preferenser) och har makt att uppnå dessa.

Målen kan vara av skiftande slag. En typ av preferenser är de som uttrycker vad en aktör i sak önskar sig på olika områden (inom politiken, ex EU-politik, säkerhetspolitik och handelspolitik). Allt kan inte förverkligas samtidigt. Därför måste aktörerna göra en prioritering – en angelägenhetsgradering – av de olika målsättningarna. En mängd aktörer – partier, förvaltningsmyndigheter, personer etc. – kan i det politiska spelet utöva inflytande på den offentliga politiken och dess utveckling. I detta politiska spel går det inte att enbart se till sakpreferenserna, då olika överväganden måste träffas. Vill man ha inflytande – för att kunna genomföra något av sin politik – måste man också ta in strategiska mål i bedömningen. Sådana är realpolitikens villkor.¹⁴

Den bakgrundsläsning jag gjort ger att jag antar jag kan förvänta mig aktörer med en rad olika perspektiv. Perspektiven kan ge förklaring till hur konstitutionen utvecklats (se nedan). Perspektiven är ej partsbestämda. Den bakgrundsläsning jag gjort består i diverse artiklar i ämnet och de inkluderar debatter i Turkiet där kontroverser och vägval framåt tas upp. Jag antar inte att dessa perspektiv är de enda med förklaringskraft och jag håller min analys öppen för flera tolkningar.

---

¹³ Hadenius, *Spelet om skatten*, 1981:16–17

¹⁴ Hadenius, *Spelet om skatten*, 1981:18

3 Urval av aktörer:

När man skall försöka förklara den Turkiska konstitutionens utveckling ur ett aktörsperspektiv förutsätter det dels kunskap om vad som har förändrats men dels också att relevanta aktörer som varit inblandade i processen kan urskiljas och analyseras.

Den metodologi som här ska användas måste vara adekvat tillräcklig för att uppnå dessa krav.

Urvalet måste övervägas. Utgångspunkten för de aktörer som väljs ut till analys är att de ska ha makt att inverka på utvecklingen. Makt innebär då förmågan att uppnå sina avsikter eller mål för att kunna påverka och därmed uppnå de resultat man strävar efter.¹⁵ Hur stort inflytande de olika aktörerna har är också svår att avgöra utifrån den information de ger.

I processen att finna och undersöka aktörer kommer jag inledningsvis att laborera med flera olika alternativ.

En grov indelning av aktörer kan vara där militären och staten står mot varandra, men den är alldeles för otillräcklig för att få insikt i turkisk politik och därmed få en adekvat analys.

Flera aktörer är inblandade och betydelsefulla i utvecklingen. När man öppnar upp för flera aktörer och analyserar dem enskilt i tur och ordning höjs nivån på undersökningen som därmed blir mer öppen för nyanser i den politik som drivit på utvecklingen av konstitutionen. Analysen av aktörerna en och en ger också möjligheten att bygga upp en tidslinje på vilken urvalet av aktörer kan kopplas till förändringsprocessen och antagandet av de olika reformpaketen. Regimskiften och policyförändringar etc. kan mycket väl inverka på skeenden under tidsperioden på fjorton år av politik som är aktuell här.

Vad gäller analys av motiv och inflytande är aktörernas preferenser – deras motiv – för den Turkiska konstitutionens utveckling inte uppenbara. Motiv uttrycks i ord och handling men behöver inte stämma överens. Aktörernas motiv kan vara andra än de uttryckta och det är därför viktigt att dels försöka se andra vinklingar av framställningar som görs. Därtill är det viktigt att ta till vara på vad andra säger om olika aktörernas ståndpunkter som kan ge ytterligare insikt. Det gäller i allt undersökt material att försöka få fram en så objektiv bild som är möjlig där inga subjektiva värderingar kan påverka.

---

¹⁵ Joseph S. Nye, Jr., *Att förstå internationella konflikter*, 2uppl, 2007:86

4 Metodologi

Den övergripande metodologin är att konstruera två skilda analyser för att sedan jämföra resultaten med varandra.

Den första analysen kombinerar textanalys och juridisk tolkningsmetod.

I denna analys gäller det att kartlägga de konstitutionella förändringar som genomförts samt hur då konstitutionen har utvecklats sedan dess införande 1982. Syftet är att ge en uppfattning om hur konstitutionen faktiskt förändrats mellan 1997 och 2010.

Den andra analysen är en motivanalys och syftar till att identifiera aktörer som deltagit i förändringsprocessen samt undersöka vilka motiv de arbetat utefter.

En jämförelse av dessa två olika studier hoppas jag ska kunna ge svaret på utgångsfrågan: ”Varför har Turkiets konstitution förändrats som den har gjort?”.

4.1 Material

Uppsatsens fokus på dels de konstitutionella förändringarna och dels aktörernas motiv avgör materialbehovet.

Till den första analysen av konstitutionsförändringarna så är det konstitutionens enskilda artiklar som behöver granskas för en väl genomförd analys. Jag har gjort en sammanskrivning av omskrivna artiklar. Denna artikelförteckning presenteras i medföljande bilaga.

I arbetet med att sammanställa en komplett artikelförteckning över de olika genomförda reformerna använder jag mig av ett flertal olika källor. Existerande listor har varit svåråtkomliga och jag har fått arbeta för att, utifrån mindre tillförlitliga källor i kombination med starkare, kunna göra denna förteckning. Tyvärr har inte alla reformerade artiklar kunnat granskas då inte alla reformerade artiklar har angetts specifikt. Det rör sig om ett sammanlagt antal om två stycken artiklar jag inte kunnat analysera. I övrigt så har kombinationen av de olika källorna kunnat styrka varandra. De resterande reformerade artiklarna har blivit undersökta med hjälp av den juridiska analysmetoden.

I arbetet med att undersöka aktörernas motiv används bland annat åtskilliga sekundärkällor, vanligen i form av akademiska artiklar. Dessa olika verk analyserar också processerna och politiken med vilka de konstitutionella reformerna i Turkiet genomförts. I detta material arbetar olika akademiker med att analysera exempelvis större tidningar och hur reformerna debatterats i dessa, enskilda partimedlemmars uttalanden och beslut fattade i TGNA. När de redogör för uppgifter som bör styrkas och jag inte kan göra det avstår jag från att använda dessa uppgifter i min analys. Det har hänt att målade uttalanden lagts fram utan att dessa tillräckligt refererats för. Författarna till dessa verk är professionella akademiker, samtliga doktorer eller

professorer inom turkiska fakulteter för juridik. Jag har också läst tidningsartiklar i Turkiets två engelskspråkiga

4.2 Källkritisk metod

Källkritisk metod kommer att vara central för de båda analyserna och betydande för hur de konstrueras. Metoden beskrivs i Torsten Thuréns bok *Källkritik* från 1997 och används bland annat som kurslitteratur för studenter inom historia och journalistik.

Den källkritiska metoden är ett effektivt instrument för att värdera och bedöma olika källors trovärdighet. Den teoretiska delen verkar enkel och består bara av några få tumregler som kan förefalla självklara, men i praktiken är källkritik svår att tillämpa.

Det handlar om fyra kriterier och en distinktion.

Kriterierna är:

Äkthet. Källan ska vara det den utger sig för att vara.

Tidssamband. Ju längre tid som har gått mellan en händelse och källans berättelse, ju större skäl finns det att tvivla på källan.

Oberoende. Källan ska ”stå för sig själv”, inte vara avskrift eller ett referat av en annan källa.

Tendensfrihet. Man ska inte ha anledning att misstänka att källan förvränger verklighetsbilden på grund av personliga, ekonomiska, politiska eller andra skäl.

Dessutom måste man i källkritiken skilja mellan *berättelser* om något och *kvarlevor* eller lämningar av något. Ett exempel är skillnaden mellan ett vittnesmål och ett fingeravtryck. Var och en inser att fingeravtrycket är ett betydligt säkrare bevis än ett vittnesmål.

Därtill kommer urvalet av fakta, tolkning av innebörden av det som hänt och sannolikhet, dvs. om det som påstås strider mot vad vi vet i övrigt.¹⁶

Thurén skriver vidare att man kan tycka att det inte är värt att spilla många ord på sådana självklarheter, men det är det faktiskt vad man måste beakta. De källkritiska principerna är ofta påfallande svåra att tillämpa i praktiken, och även kunniga personer kan bryta mot dem på det mest flagranta sätt. Detta behöver inte alls vara en medveten bedömning utan kan bero på olika fakta som kan variera på både person tid och situation.

Man skiljer mellan primärkällor och sekundärkällor. Primärkällorna är ursprungliga källor, medan sekundärkällor är andrahandskällor. Huvudregeln är att en primärkälla är trovärdigare än en sekundärkälla.

4.3 Den juridiska metoden

---

¹⁶ T. Thurén, *Källkritik*, 1997:13

I analysens första del arbetar jag för att se hur den Turkiska konstitutionen från 1982 har utvecklats från införandet till idag. Vid denna analys kommer en kombination av två olika juridiska lagtolkningsmetoder att användas – den objektiva och den teleologiska lagtolkningsmetoden.

Den juridiska metoden syftar till att på ett effektivt och resurssparande sätt ge svar på en eller flera rättsliga frågor. Den juridiska metoden kan användas för vitt skilda uppgifter ex. att utreda en specifik fråga eller att sammanfatta ett rättsområde. Juridisk metod handlar om användningen av olika verktyg för att tolka lagtext (författningar).

Stefan Zetterström skriver i ”*Juridiken och dess arbetssätt*” att man använder sig vanligtvis av tre tolkningsmodeller: objektiv, subjektiv och teleologisk lagtolkningsmetod.

Objektiv lagtolkning innebär att man är trogen lagtexten. Det är lagtextens innehåll och innebörd som skall ligga till grund för tolkningen. Det brukar kallas för bokstavstolkning. Det är inte vanligt att metoden tillämpas strikt. Lagtext är i regel kortfattad och generell till sin utformning och säger mycket lite om syftena bakom regeln. Det är därför oftast nödvändigt att söka stöd i exempelvis förarbeten eller rättspraxis för tolkning av och ökad förståelse för innebörden av lagtexten. Den används i något större utsträckning inom straffrätten än inom civilrätten. Anledningen till detta är som jag påpekat att det endast är ett brott om så framgår av lag. ”Inget brott utan lag!” Den enskilde skall ur lagtext kunna utläsa och tolka vad som är förbjudet respektive inte förbjudet.

Teleologisk lagtolkningsmetod ser till ändamålet med en viss reglering. Det man vill ha fram är förenklat uttryckt vilka konsekvenser och effekter som eftersträvas genom tillämpning av en rättsregel. Förarbetena till en viss bestämmelse kan vara till hjälp vid efterforskningen av lagens syfte och ändamål.

Den subjektiva och teleologiska lagtolkningsmetoden kan sägas samarbeta och komplettera varandra. Vid en tillämpning av den teleologiska metoden kan man utgå från en situation som klart faller inom lagens ordalydelse. Om det inte finns några skäl att tillämpa lagregeln på en situation som klart faller under regelns ordalydelse så gäller det att fastställa lagregelns ändamål.

Zetterström använder som beskrivning följande uttalande: ”Ett lagstadgandes ändamål fastställer man genom att tänka sig att stadgandet tillämpas i ett antal klara fall. Sedan frågar man sig vilka effekter tillämpningen leder till i samhället. Man är dock endast ute efter de effekter som står i överensstämmelse med de värderingar som är förankrade i rättssystemet i övrigt. Lagstadgandes ändamål antas vara att åstadkomma dessa effekter. (Från eventuella oönskade effekter bortses i princip) ändamålet är med andra ord den funktion som en lagregel, i samband med övriga rättsregler, faktiskt kan fylla i samhället.”¹⁷

Förarbetena kan vara till hjälp när ansträngning görs att fastställa ändamålet med regeln. I dessa brukar syftet med regeln vara angivet. Det handlar alltså om att få fram vad lagstiftaren vill uppnå med regeln (eller flera i förening). När man lyckats fastställa regelns ändamål för de klara fallen, har man ett bra underlag för att lösa lite oklarare fall som inte (direkt) faller under regelns ordalydelse.¹⁸

---

¹⁷ Stean Zetterström, *Juridiken och dess arbetssätt*, 2010:82

¹⁸ Stean Zetterström, *Juridiken och dess arbetssätt*, 2010:82

Subjektiv lagtolkning innebär kortfattat att den som har till uppgift att tolka en lagtext använder sin egen erfarenhet som hjälp till tolkning. Detta material är svårt för en icke insatt person att komma åt då det kan gälla ett språks tolkning eller symbolspråk.

Objektiva och teleologiska lagtolkningsmetoden kombinerar primärmaterial och sekundärmaterial för att kompensera den distans jag har till själva processen i Turkiet. På så sätt är det i detta sammanhang som den källkritiska metoden har sin betydelse för att jag skall återge en korrekt beskrivning av konstitutionens utveckling.

Beskrivningen som följer kommer att ha sina begränsningar. Det är sagt att en korrekt beskrivning av världen skulle tvunget vara lika stor som hela världen, om inte större.

Förändringarna i konstitutionen är många och i skiftande grad betydelsefulla. Ibland bara språkliga, i andra fall ändrar de betydelsen för hur landet styrs.

Jag försöker ta upp och beskriva de mer betydelsefulla ändringarna de olika reformpaketen tillfört Turkiets konstitution.

4.4 Motivanalys:

Om motivanalys säger Esaiasson m.fl. i *Metodpraktikan* att motivanalyser syftar till att kartlägga de medvetna överväganden en aktör gör inför ett beslut. Dessa överväganden är inte något entydigt fenomen utan kan betyda delvis olika saker: Vad vill aktören åstadkomma, vilka intentioner finns, vilka kan målen vara och hur ser en samlad besluts kalkyl ut? ”Oavsett hur motiven preciseras i den aktuella studien är dock slutmålet för undersökningen ett och detsamma: När de medvetna övervägandena har fångats in har man också förklarat varför aktören handlade som den gjorde.”¹⁹

Det finns svårigheter med motivanalyser. Den största är att motiv inte kan observeras direkt. De är mentala processer hos en aktör. Som sådana är det närmaste man kan komma ett faktiskt motiv är om aktören ger en ärlig redogörelse av sina motiv. Den givna svårigheten är att avgöra om aktören talar sanning. ”[...] som forskare tvingas man leva med osäkerheten att aktören av ett eller annat skäl undertrycker sina verkliga motiv. För att inpränta att det här är motivanalytikerns främsta memento tar vi distinktionen igen: *motiveringar* är inte detsamma som *motiv*.”²⁰

Motiveringar är inte motiv. Jag kan inte lita på bara aktörens ord i frågan om dennes motiv. Ett vidgande av det material som analyseras kan överkomma denna svårighet. I analysen inkluderar jag andra aktörer och sakkunnigas påståenden om vilka motiv som ligger bakom artikelreformer. Genom ett resonemang och jämförelse av de olika aktörernas egna påståenden, andra aktörers ord och akademikers sakkunnighet bör jag kunna nå en tillräcklig insikt i hur de olika överväganden har gjorts och hur aktörernas besluts kalkyler ser ut.

---

¹⁹ Esaiasson m.fl., *Metodpraktikan*, 2007:327

²⁰ Esaiasson m.fl., *Metodpraktikan*, 2007:329

5 Från Vad – Till Vad: Turkiets konstitution, 1997-2010

Direkta ändringar i konstitutionen har gjorts 1987, 1993, 1995, 1999 (två gånger), 2001, 2002, 2004, 2007 och 2010. De stora konstitutionella reformpaketen skedde 1995 (15 artiklar), 2001 (34 artiklar), 2004 (10 artiklar) och 2010 (26 artiklar). Det har också gjorts betydelsefulla ändringar i vanlig lag under denna period. Ett uppslag av dessa kallas för ”harmoniseringspaket” och har varit nio stycken till antalet – dessa har antagits mellan februari 2002 och 2006.

Presentationen av utvecklingsprocessen belyser vissa av, eller de, förändringarna som reformen förde med sig. Inte alla ändringar är nämnvärt betydelsefulla.

Framförandet är kronologisk ordnat med utgångspunkten i en kortare beskrivning av konstitutionen från 1982 där det redovisas för några av de större problem denna konstitution ursprungligen sades lida av.

Referenser till olika lagartiklar har alltid lagartiklarna i Turkiets konstitution som utgångspunkt varpå jämförelser sker med andra lagsystems artiklar.

För den läsare som inte är ute efter en detaljerad genomgång rekommenderar jag läsning av det inledande stycket för varje enskild reform – dessa textstycken syftar till att ge en kortare överblick av den specifika reformen.

5.1 Från vad – Konstitutionen från 1982

Det har hävdats att konstitutionen från 1982 är den enda av Turkiets konstitutioner som genom tiderna konstruerats för att begränsa grundläggande fri- och rättigheter, att stärka den politiska makten och inte frihet eller demokrati.²¹ Till varje artikel om medborgarnas fri- och rättigheter fanns det undantagsregler, vi kommer att se på det när 1982's konstitution artikel 13 och 14 behandlas nedan. Detta har givit konstitutionen smeknamnet “undantagskonstitutionen”. 1982's konstitution skyddar statens auktoritet mot individen, frihet och demokrati.²²

EHRC (European Human Rights Convention) har visserligen använts som referens till 1982's konstitution men restriktioner gällande fri- och rättigheter skiljer sig detta till trots varpå det har påståtts att statens politik har företräde framför lagens överhöghet.²³

---

²¹ H.Tahsin Fendođlu, *Liberty and Turkish Constitutions*, 2010:4

²² H. Tahsin Fendođlu, *Liberty and Turkish Constitutions*, 2010:10

²³ H. Tahsin Fendođlu, *Liberty and Turkish Constitutions*, 2010:6

Konstitutionen som skapades 1982 var inte författad av någon grupp med juridisk aktörighet grundad på representation. Juntan förbjöd existerande partier vilket är anledningen till att partier och civilsamhället hade en mycket begränsad möjlighet till inflytande i konstitutionens utformning.²⁴ Konsultationsrådet som förberedde konstitutionstexten var utsedda utav juntan.²⁵ Den egentliga konstitutionsskapande makten låg hos militärens statliga arm – Nationella säkerhetsrådet (NSC²⁶).²⁷ NSC bestod av fem rådsmedlemmar vilka inkluderade befälhavarna över armén, flottan, flygvapnet och gendarmeriet.^{28 29}

“The Constitution of 1982 was not arranged by an assembly which has legal representation authority. The assembly of consultation which prepared the project of the Constitution did not consist of the elected members but the appointed ones. The Council of National Security was the power over all. The real constitution-maker was that Council. A similar council had shared that authority with an assembly which has some representational quality during the preparation process of the 1961 Constitution. A representation without election is not acceptable in the democratic public law.”³⁰

Utöver att konstitutionen skapades av icke folkligt representativa så var antagningsprocessen för införandet av den inte heller demokratiskt problemfritt.³¹ Konstitutionen skulle få sin legitimitet genom en folkomröstning. Det var oklart vad som skulle hända om utslaget av valet avslög konstitutionsförslaget. Informativ diskurs om vad konstitutionen skulle innebära hade förbjudits av den militära regimen ledare, NSCs ordförande Kenan Evren. Folket visste inte om man röstade för president eller konstitution då konstitutionsförslaget hade blivit förenat med val av president – ett val där det inte fanns några andra än NSC-ordföranden själv att rösta på.³²

En ytterligare sak med konstitutionen från 1982 är att det till den finns lagar som står över konstitutionen vilka NSC skapat i samband med sin maktperiod 1980-83. De benämns “tolfte septemberlagarna” (efter datumet på vilket kuppen genomfördes) eller ”övergångslagarna” [Temporary articles]. Dessa lagar stadgar rättfärdighet i militärens kupp 1980, ger deltagarna immunitet och rör områden som det politiska livet och nationell säkerhet. De var tänkta – som tilltalsnamnet anger – att vara tillfälliga men har hela tiden funnits kvar. Vid denna tid var det ännu omöjligt enligt övergångslagen nr 15 att åtala kuppledarna eller testa dessa lagar och hur de möjligen kunde vara okonstitutionella eller inte.

Konstitutionen i sin originalform kan uppfattas som totalitär i hur den skyddat och försvarat staten mot dess egna individer.

---

²⁴ <http://ydemokrat.blogspot.com/2010/10/turkish-constitutions-1921-1924-1961.html> (hämtad 2011-12-5) Författaren till inlägget är Ozan Örmeci, statsvetare och lärarasistent vid universitetet i Bilkent.

²⁵ Ergun Özbudun, *Democratization and the Politics of Constitution-Making in Turkey*, 2009:19

²⁶ Turkiska: Milli Güvenlik Konseyi; MGK

²⁷ Ergun Özbudun, *Democratization and the Politics of Constitution-Making in Turkey*, 2009

²⁸ Gendarmeri är en militärt organiserad poliskår.

²⁹ H. Tahsin Fendoğlu, *Liberty and Turkish Constitutions*, 2010:6

³⁰ H. Tahsin Fendoğlu, *Liberty and Turkish Constitutions*, 2010:4

³¹ Ergun Özbudun, *Democratization and the Politics of Constitution-Making in Turkey*, 2009:20

³² Ergun Özbudun, *Democratization and the Politics of Constitution-Making in Turkey*, 2009:20

5.2 Konstitutionsreformerna 1999

Totalt fyra artiklar blev omskrivna vid två tillfällen 1999 (18 juni och 13 augusti). Artikel 143 rör de statliga säkerhetsdomstolarna (State Security Courts, SSC). Detta är en artikel som är kontroversiell samt berörs i flera senare reformer. Den kopplas nära till artikel 36 som införs i konstitutionen 2001. SSC-domstolarna i Turkiet utgjorde ett speciellt domstolssystem. Rättsfall hanterade av SSC-domstolarna reflekterade en rättsstruktur där statens intressen försvarades framför individens rättigheter.³³ Dessa domstolar hade skapats följandes 1980-kuppen för att "to deal with security offenses against the indivisible integrity of the State."³⁴ Domstolarnas domare, försvarare och åklagare var av både civilt och militärt ursprung. Domstolarnas uppgift var att behandla brott som krigsbrott och säkerhetsbrott – nationell säkerhet. Ett stort nummer av procedurerna inom domstolarna reste frågor om huruvida den som åtalats fick rättvisa rättegångar.³⁵

“the jurisdiction of [SSC-courts] is limited to political offenses and serious criminal offenses deemed threatening to the State. A number of features of the State Security Court system raise questions regarding the availability of a fair trial to defendants tried within the system. For example, the participation of a military judge on every State Security Court panel undermines the independence of the courts, particularly given the -nature of the court's jurisdiction and the role of the military in enforcing Turkey's strict Anti-Terror Law. “³⁶

ECHR har åtskilliga gånger funnit att brott involverandes SSC-domstolarna begåtts gentemot ECHR's artikel 6 som garanterar rätten till fria rättegångar. Ändringarna av artikel 143 hänvisas till detta faktum och i senare reformer av rättssystemet har SSC-domstolarna helt avskaffats.³⁷

Övriga ändringar tog bort visa lagliga hinder mot att utöka möjligheterna för privatisering och tillstånd att bedriva viss verksamhet.

5.3 Konstitutionsreformerna 2001

2001 genomförs en av de större reformförändringarna i konstitutionen, hela 34 artiklar skrevs om. En del ändringar var av språklig karaktär där vad som tidigare bara stod ”Han” blev ”Han och Hon” – ändringen förekommer i flera artiklar och

---

³³ Contry Reports on Human Rights Practices, Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor, 2001. <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2001/eur/8358.thm> (hämtad den 2012-02-29)

³⁴ Asli Gurkan & Yakup Beris, *Turkeys's Push for Reforms: Moving Beyond Rhetoric*, 2004:1

³⁵ Joseph R. Crowley, *Justice on Trial: State Security Courts, Police Impunity, and the Intimidation of Human Rights Defenders in Turkey* 1998:2131

³⁶ Crowley, Joseph R., 1998. *Justice on Trial: State Security Courts, Police Impunity, and the Intimidation of Human Rights Defenders in Turkey*, 1998:2129-2130

³⁷ Ergun Özbudun, *Democratization and the Politics of Constitution-Making in Turkey*, 2009:47

syftar till att uppmärksamma jämlikhet mellan könen i konstitutionen. Reformerna gjorde också juridisk nedstängning av partier svårare, introducerade viktiga steg för att möjliggöra TV-sändningar på andra språk än turkiska samt vidgade åsiktsfriheten. Mötesfriheten expanderades också. Med ändringarna fick icke-muslimska minoriteter större rättigheter gällande religiösa egendomar.³⁸

Konstitutionens andra del gäller de fundamentala rättigheterna och skyldigheterna. Artikel 13 (Restriction of Fundamental Rights and Freedoms) och artikel 14 (Prohibition of Abuse of Fundamental Rights and Freedom) är de artiklar som definierar hur rättigheters och friheters lagliga ställning ser ut. När öknamnet ”undantagskonstitutionen” använts så är det till dessa två artiklar som man refererar till. Några av de mer omdebatterade artiklarna, relaterandes till NSC, ändrades också.

I originalversionen utgjorde artikel 13 mer ett system av restriktioner mot fri- och rättigheterna än den bekräftelse för deras existens och konstitutionalism. Skälen för undantag från fri- och rättigheterna utgjordes bl.a. av skäl motiverande skydd för a) Statens/ nationens osynliga integritet (”the indivisible integrity of the state with its territory and nation”), b) nationell suveränitet, c) republiken, d) nationell säkerhet, e) nationell oro (public order), f) allmän fred, g) nationellt intresse, h) moral och i) folkhälsan. Utöver dessa generella skäl så kan rättigheterna också begränsas av specifika skäl nämnda i de relaterade artiklarna.³⁹ I och med reformen så togs dessa begränsningar bort. En rättsprincip introducerades också med reformen – enligt denna rättsprincip kan fri- och rättigheterna inte begränsas om begränsningen inkräktar på rättighetens essens. Med dessa ändringar så har artikel 13 slutat vara en begränsande artikel för rättigheterna.⁴⁰

Reformen förde artikel 14 mycket närmre ECHR:s artikel 17 som stadgar brott mot MR. En annan stor förändring var att hädanefter kan brott mot MR inte bara tillskrivas individer utan nu också staten – nu kan också Turkiet enligt sin egen lag åtalas för brott mot mänskliga rättigheter.⁴¹ Innan konstitutionsreformerna 2001 så ingick det i brottsbeskrivningarna att brott mot artikel 14 kunde begås inte bara direkt utan också indirekt. Den nya utformningen beskriver bara den första delen av brottsbeskrivningen. Dessa ändringar har betydligt förbättrat Turkiets skydd för individen och de mänskliga rättigheterna.⁴²

Gällande individens skydd gentemot staten genomfördes en del mindre ändringar även i många andra artiklar (artikel 19). Vissa artiklar jämfördes och konformerades med ECHR, (artikel 20, 21, 22, 23).⁴³

Ändringen i artikel 26 ”Freedom of Expression” är liten men betydelsefull – frasen ”language prohibited by law” raderades. Denna hade införts med konstitutionen 1982, uppenbarligen ville dess militära skapare förbjuda användandet av Kurdiskan.⁴⁴ I artikel 28, ”Freedom of the Press”, ströks meningen

---

³⁸ Asli Gurkan & Yakup Beris, *Turkeys's Push for Reforms: Moving Beyond Rhetoric*, 2004:1

³⁹ Levent GÖNENÇ, *The 2001 Amendments to the 1982 Constitution of Turkey*, 2004:99-100

⁴⁰ Levent GÖNENÇ, *The 2001 Amendments to the 1982 Constitution of Turkey*, 2004:99-100

⁴¹ Ergun Özbudun, *Democratization Reforms in Turkey, 1993–2004*, 2007:182

⁴² Levent GÖNENÇ, *The 2001 Amendments to the 1982 Constitution of Turkey*, 2004:101

⁴³ Ergun Özbudun, *Democratization Reforms in Turkey, 1993–2004*, 2007

⁴⁴ Ergun Özbudun, *Democratization Reforms in Turkey, 1993–2004*, 2007:182

”Publications can not be made in any language prohibited by law”. Med denna förändring utökades pressfriheten.

I de ändringar som skedde 2001 var ett antal kopplade till NSC. Ändringar i artikel 118 kan ses i ljuset av den kritik som berört NSCs ställning i statsapparaten – att utsedda, ej folkvalda personer kunde övervaka och påverka de folkvalda representanterna. Sammansättningen av rådet har tidigare varit övervägande av militärt ursprung men det ändrades genom artikel 118 i vilken nu Justitieministern och Vice Premiärminister [Deputy Prime Ministres] blir permanenta medlemmar i säkerhetsrådet vilket ger de civila rådsmedlemmarna majoritet. I artikel 118 ersätts orden ”taking decisions” med ”the advisory decisions that have been taken”.⁴⁵ NSC, vilka fram till genomförandet av 2001 reformerna varit ett råd med beslutande funktion blir fortsättningsvis endast rådgivande.

En betydelsefull ändring är att övergångslagarnas 15:e artikels sista paragraf i övergångslagen togs bort vilket innebar att icke-konstitutionella lagar som införts under NSC-regimen kunde strykas.

Följaktligen kan nu Konstitutionsdomstolen granska huruvida dessa lagar är överensstämmande med konstitutionen och därigenom kan det arv konstitutionen haft sedan NSC-regimperioden delvis avskaffas.

5.4 Konstitutionsreformerna 2002

Ändringarna år 2002 var små – noterbar är artikel 76 i vilken vissa restriktioner för valbarhet in till TGNA tidigare hade använt frasen ”ideological and anarchistic actions” ersattes med ”terror actions”. Den ideologiska grunden för exkluderande av parlamentsledamoter från TGNA konstitutionsdomstolen kan döma på tas bort – något som tidigare påverkat exempelvis partier pro-kurdiska eller partier med en islamsk värdegrund.

5.5 Konstitutionsreformerna 2004

Detta är året då SSC-domstolarna avskaffas helt. Även dödsstraffet avskaffades helt, också i fall av krig. (detta tog bort hinder för ratificeringen av ECHR artikel 13). Ändringar gjordes i artikel 10: ”Equality before the Law”: män och kvinnors jämställdhet inför lagen förtydligades. 2004’s artikel 90 sätter nu in internationella lagar och avtal bland lagkällorna någonstans mellan konstitutionella lagar och vanliga lagar. Dessa lagars betydelse har alltså upphöjts vilket gör slut på frågor kring vilken lag som skall tillämpas då interna lagar och lagar adopterade via internationella avtal motsäger varandra. Effekten är att ECHR och andra internationella MR-instrument enklare kan tillämpas i det turkiska rättssystemet för domslut.⁴⁶

---

⁴⁵ Levent GÖNENÇ, *The 2001 Amendments to the 1982 Constitution of Turkey*, 2004:107

⁴⁶ Ergun Özbudun, *Democratization and the Politics of Constitution-Making in Turkey*, 2009:67

2004-reformerna sägs vara direkt uppföljning på 2001-reformerna. Stämmer detta skulle det kunna binda samman alla reformer mellan 2001 och 2004 till samma åsyftade effekter trots regeringsskiftet.⁴⁷

5.6 Konstitutionsreformerna 2007

Konstitutionsreformerna år 2007 sätts samman med en politisk och konstitutionell kris i Turkiet.⁴⁸ Reformerna år 2007 behandlade kortfattat bara två artiklar: nummer 101 och 102.⁴⁹ Dessa anger hur presidenten utses. Tidigare satt presidenten i sju år utan möjlighet till omval – detta ändrades till en femårsperiod varpå presidenten kan bli omvald till en andra femårsperiod. Antagandet av dessa artiklar anses vara ett steg till att införa ett semi-presidentiellt system i Turkiet.⁵⁰

5.7 Konstitutionsreformerna 2010

Konstitutionsreformerna 2010 berör främst det juridiska systemet och rester av den politiska tradition som kuppmaakarna lämnade efter sig i konstitutionen. De reformerade artiklarna rör koncept som allas likhet inför lagen; privatlivet; rese- och kommanderingsrätten (“the right of accom[m]odation and travel”); familjens och barnens rättigheter (“protection of families and children's rights”); utökar rättigheterna rörande strejker, och ger offentligt anställda rätten att ansluta sig till fackföreningar; lagar om hur partier får fungera; inkoopererandet av ombudsmannaposten som behandlar statens aktiviteter; och det juridiska systemet [the judiciary]; konstitutionsdomstolen och; the High Committee of Judges and Prosecutors, samt möjliggör ansvarsutkrävande utav de som låg bakom militärkuppen 1980. (referens)

Medans vissa av dessa ändringar var brett accepterade så var andra mer kontroversiella. Till de föregående kan nämnas medborgares rättigheter gentemot staten, positiv diskriminering för vissa grupper som barn och handikappade och ombudsmannainstitutionen (som man i Turkisk debatt inte glömmer att hänvisa till som en ursprunglig Turkisk uppfinning från början) samt ändringar i artiklar som tidigare begränsat fackföreningar. De kontroversiella ändringarna fanns i artikel 159 och övergångsartikel 15.

Dessa ändringar har inverknings på det juridiska systemet, speciellt genom artikel 159. Ändringarna gällande konstitutionsdomstolen och “High Committee of the Judges and Prosecutors” ändrar sammansättningen och utökar antalet

---

⁴⁷ Asli Gurkan & Yakup Beris, *Turkeys's Push for Reforms: Moving Beyond Rhetoric*, 2004:4

⁴⁸ Peri Uran, *Turkey's Hasty Constitutional Amendment Devoid of Rational Basis: From a Political Crisis to a Governmental System Change*, *Journal of Politics and Law* March, 2010:1

⁴⁹ <http://www.allaboutturkey.com/anayasa.htm> (December, 2011)

⁵⁰ Peri Uran, *Turkey's Hasty Constitutional Amendment Devoid of Rational Basis: From a Political Crisis to a Governmental System Change*, *Journal of Politics and Law* March, 2010:3

ledamöter i kommittéen från elva till sjutton stycken och ger presidenten och parlamentet, i vilket AKP-partiet har majoritet i parlamentet, möjligheten att nominera en majoritet (fjorton stycken) av domarna och åklagarna i dessa instanser.⁵¹ Potentiellt möjliggör detta politisk inblandning⁵² och i valdebatten fanns en oro för att denna reform skulle medföra en politisering av de domar som behandlas – att domarna skulle kunna bli politiskt påverkbara.⁵³

Ändringar i artikel 145 syftar till att hindra framtida kupper. Artikeln begränsar det militära rättssystemets dömande kraft att gälla soldater som anklagas/ fälls för handlingar (komprimerande) anbelangar landets säkerhet, eller mot konstitutionen.⁵⁴ Civilpersoner skall inte dömas av militärdomstolar. Däremot får det ske krigstid.⁵⁵

Artikel 166 skapar “the Economic and Social Council” med vilket man hoppas skapa ett forum för stat och NGOs för diskuterandet av många ämnen, inkluderande social politiska och ekonomiska frågor.⁵⁶

Övergångslag nr 15, som tidigare stipulerat att 1980’s kuppledare har immunitet mot alla former av laga framställning mot dem, tas bort helt – Implikationerna därav är betydelsefulla för att sära dagens Turkiet från gårdagens i vilket kuppledarna kunnat leva försäkrade om immunitet.

---

⁵¹ Hay Eytan Cohen Yanarocak, *The Countdown: Turkey's Constitutional Referendum*, 2010

⁵² Marc Herzog, *FPC Briefing: Analysing Turkey's 2010 constitutional referendum*, 2010:2

⁵³ <http://www.youtube.com/watch?v=mZNZcCnCerM> (2012, December) – Riz Khan: Turkey's constitutional reform

⁵⁴ Hay Eytan Cohen Yanarocak, *The Countdown: Turkey's Constitutional Referendum*, 2010

⁵⁵ Selin M. Bölme, Taha Özhan, *Constitutional Referendum in Turkey*, 2010:8

⁵⁶ Selin M. Bölme, Taha Özhan, *Constitutional Referendum in Turkey*, 2010:8

6 Presentation av aktörerna och motiven

Aktörerna som haft störst synlig påverkan på konstitutionsreformerna i Turkiet är främst regeringspartierna i TGNA samt militären och deras ”förlängda arm” – NSC. Konstitutionsdomstolen är en nära aktör i statssystemet men väljs inte ut för analys då de inte haft någon del i själva utformningen av konstitutionsreformerna. Partierna i TGNA har alla del i den formativa debatten och del i besluten som tas gällande vilka lagar och reformer som skall göras men här väljer jag att fokusera på just regeringspartierna. Dessa aktörer är de mer betydelsefulla för om förslag passerar eller inte. Det är också en avgränsning nödvändig med avseende på textens storlek.

Aktörsurvalet inkluderar följande:

DLP (/Turkiska: DSP) (Democratic Left Party) – Demokratiska vänsterpartiet.

NAP (/Turkiska: MHP) (Nationalist Action Party) – Nationalistiska aktionspartiet.

JDP (/Turkiska: AKP) (Justice and Development Party) – Rättvise- och utvecklingspartiet samt militären och NSC.

MP (/Turkiska: ANAP) (Motherland Party) – Moderlandspartiet har varit regeringsparti 1997-1998 men har under sin tid i regeringsställning inte genomfört några reformer. De ingår däremot senare i en koalitionsregering tillsammans med Demokratiska vänsterpartiet och Nationalistiska aktionspartiet.

Militären och NSC har också blivit inkluderade. De behandlas nedan som en enhetlig aktör. Militären och NSC har sagts vara mycket aktiva i den politiska bakgrunden och försökt att påverka hur beslut att reformera konstitutionen tagits.

Aktörer som inte blev utvalda för analys inkluderar mindre partier i TGNA och konstitutionsdomstolen.

6.1 Koalitionsregeringen

Koalitionsregeringen består av Demokratiska vänsterpartiet, Nationalistiska aktionspartiet och Moderlandspartier. De dominerande aktörerna i TGNA under tiden för genomförandet av de två konstitutionsreformerna 1999 och 2001.

Koalitionen leddes av Demokratiska vänsterpartiet och deras premiärminister var Bülent Ecevit.^{57 58}

6.1.1 1999

Omkring år 1999 pressades regeringen både internationellt och på hemmaplan gällande SSC-domstolarna och hur de handskades med mänskliga rättigheter. I koalitionsregeringens och akademikers motiveringar är detta skälen till att konstitutionen ändrades i dessa avseenden.

I ljuset av nationell och internationell kritik riktade sig detta förslag till att demilitarisera domstolarna anger Özbudun som haft tillgång till TGNA's minutliggare.^{59 60} I åren kring denna reform var kritiken hård gällande hur Turkiet handskades med mänskliga rättigheter i praktiken. Kritiken riktades speciellt mot användningen av tortyr och restriktioner av yttrandefriheten. Regeringen tog på sig att förbättra detta och reformerna är ett steg i denna ansträngning.⁶¹ Förslaget till omformering av SSC-domstolarna lades fram gemensamt av koalitionspartierna.⁶²

SSC-domstolarnas sammansättning och agerande hade föranlett ECHR att avkunna flera fällande domar mot Turkiet. Ansträngningarna att förbättra en situation med politisk press kan ha varit skälet till att man antog ett antal internationella konventioner; European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms och FN's Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment.⁶³

En händelse som i stor grad påverkat reformarbetet är att samma år som dessa reformer genomfördes accepterades Turkiet som kandidatland till EU. Reformerna kan ha varit en politisk signal utåt på visad medgörlighet.

6.1.2 2001

När reformerna 2001 började planeras gick arbetet att förbereda reformförslaget till en kommitté bestående av partimedlemmar från TGNA:s samtliga partier.⁶⁴ Tillsammans arbetade alla partierna för att ta fram detta reformförslag. Behovet av ändringarna i reformförslaget måste ha varit uppenbart för samtliga partier för att samarbetet skulle kunna genomföras och ge resultat. Uttalande om motiven

---

⁵⁷ Demokratiska vänsterpartiet leddes under en tid utav Bülents fru, Rahsan Ecevit. Bülent var en av de politiker som förbjöds från aktivt politiskt arbete efter militärkuppen 1980.

⁵⁸ <http://www.allaboutturkey.com/parti.htm> (hämtad 2011-10-20)

⁵⁹ Minutliggare: Ord-för-ord nedtecknad version av vad som sagts i parlamentets framföranden. Referens: Minutes of the TGNA, period 21, legislative year 1, volume 1, session 15.

⁶⁰ Ergun Özbudun, *Democratization and the Politics of Constitution-Making in Turkey*, 2009:46

⁶¹ Crowley, Joseph R, 1998. *Justice on Trial: State Security Courts, Police Impunity, and the Intimidation of Human Rights Defenders in Turkey*, 1998:2129-2130

⁶² Ergun Özbudun, *Democratization and the Politics of Constitution-Making in Turkey*, 2009:46

⁶³ Crowley, Joseph R, 1998. *Justice on Trial: State Security Courts, Police Impunity, and the Intimidation of Human Rights Defenders in Turkey*, 1998:2129-2130

⁶⁴ <http://www.hurriyetdailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=all-party-agrees-to-32-constitutional-amendments-2001-06-14> (hämtad 2012-02-01)

bakom reformerna 2001 har angets vara "light of current needs, of public expectations, and of new political developments".⁶⁵

Hos akademiker sägs försvåringen av juridisk avstängning av partier föranlett insikten om reformbehovet.⁶⁶ Företeelsen att samtliga partier samarbetar i framtagandet av konstitutionsreformer vilka medfört paragrafändringar⁶⁷ som kan skydda ett oppositionsparti är ovanlig. Det är möjligt att i en gemensam anda att förbättra ett demokratipolitiskt system med svagheter. Kanske kan det också tolkas på så vis att detta var ett gemensamt försök från TGNA's partier att hålla religion som en del av det öppna och debatterade politiska livet, inte helt avskuret därifrån.

I TGNA antog man beslutet om ett "Nationellt program" i vilket det deklarerades att Turkiet skulle anstränga sig för att närma sig EU.⁶⁸ Detta nationella program är i linje med antagandet av EU's *acquis communautaire* (gemenskapens regelverk).⁶⁹

6.1.3 Beslutsalkylen:

Den politiska uppslutningen kring reformerna 2001 var enhetlig bland TGNA's partier. Samarbetet ger reformerna en bredare politisk grund och påvisar att de genomförts utifrån ett faktiskt känt behov hos fler än bara regeringspartierna. Den uppbackning ändringarna hade utesluter att ett maktspel skulle kunna ligga bakom dem. Den belastning och osäkerhet ett plötsligt nyval skulle bli för partierna om konstitutionsdomstolen uteslöt Dygdpartiet resulterade i ett beslut att juridisk avstängning blev svårare att genomföra. Försvårad juridisk av-/nedstängning ökar möjligheterna för islamska och kurdiska partier att fortsätta sitt politiska arbete och öka inflytandet i turkisk politik hos de grupper dessa representerar. Inget av koalitionspartierna har en religiös värdegrund på sin politiska agenda. Att denna försvåring skulle vara religiöst motiverad är inte sannolikt. Troligen handlar detta om att skapa politisk stabilitet.

Den kritik som riktades mot Turkiet runt år 1999 är ett incitament för koalitionsregeringens reformer just då men sammantaget ser EU-medlemskapet ut att vara det primära målet. Beslutet om det nationella programmet och den närhet i tid som låg till EU-mötet i Helsingfors 1999 då Turkiet accepterades som kandidatland samt antagandet av internationella rättsbalkar som Europakonventionen och igångsättandet av det nationella programmet stärker detta antagande.

---

⁶⁵ Ergun Özbudun, *Democratization and the Politics of Constitution-Making in Turkey*, 2009:51

⁶⁶ Levent GÖNENÇ, *The 2001 Amendments to the 1982 Constitution of Turkey*, 2004:97

⁶⁷ <http://www.hurriyetdailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=all-party-accord-commission-agrees-to-32-constitutional-amendments-2001-06-14> (hämtad 2012-02-01)

⁶⁸ Levent GÖNENÇ, *The 2001 Amendments to the 1982 Constitution of Turkey*, 2004:95

⁶⁹ Republic of Turkey, Ministry for EU Affairs <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=44460&l=2> (hämtad 2011-10-12)

6.2 Rättvise- och utvecklingspartiet och Reformerna (02-nu)

Rättvise- och utvecklingspartiet har suttit i regeringsställning sedan 2002 och blev det första parti som på över ett decennium kunnat bilda en stark majoritetsregering.⁷⁰ År 2007 vann de valet stort igen. Detta medförde en majoritetsställning i parlamentet varpå de själva också kunde välja president. Reformerna gjordes åren 2002, 2004, 2007 och 2010. Under denna period antogs också några av de nio harmoniseringspaketen.

6.2.1 2002

Detta var en av de mindre reformerna som genomfördes. Betydelsefull är den nästan uteslutande i bemärkelsen att Rättvise- och utvecklingspartiet ville möjliggöra för sin egentlige, men avstängde, ledare Tayyip Erdogan att återvända till politiken och leda partiet. Detta lyckades man också med. En innebörd av reformerna var att försvåra avstängning/uteslutning av partier eller enskilda personer på religiösa och ideologiska grunder.⁷¹

Möjligen kan Rättvise- och utvecklingspartiet som har en islamsk värdegrund känna ett behov av dessa reformer för att skydda sig mot den typ av avstängningar som brukat drabba liknande partier. Konstitutionsdomstolen hade tidigare kunnat fatta beslut om avstängning av partier med islamisk värdegrund, men nu blev det betydligt svårare att göra.

6.2.2 Besluts kalkyl:

Återinsättande av sin ledare till politiken är ett tydligt motiv för reformen 2002. En försvåring av reglerna för juridiska avstängningar kan vara motiverade med avsikt att öka betydelsen av religionen i politiken.

Trots regeringsskiftet anger Asli Gurkan & Yakup Beris att Rättvise- och utvecklingspartiet fortsatte med samma nationella program som Ecevit och koalitionsregeringen antog efter Helsingforsmötet.⁷² “Between 1999 and 2004, Turkey tried to adopt various democratization packages in order to meet the political aspects of the Copenhagen criteria, based on the hope that the EU would open accession negotiations with Turkey.”⁷³ Ingenstans rörande harmoniseringspaketen höjs antydningar om ett annat syfte än EU-anpassning. Att en ny regering sedan fortsätter med samma program och uttrycker samma typ av argument för dess genomförande gör ett EU-medlemskap stå starkt som motiv

---

⁷⁰ Asli Gurkan & Yakup Beris, *Turkeys's Push for Reforms: Moving Beyond Rhetoric*, 2004:3

⁷¹ Ergun Özbudun, *Democratization Reforms in Turkey, 1993-2004*, 2007:190

⁷² Asli Gurkan & Yakup Beris, *Turkeys's Push for Reforms: Moving Beyond Rhetoric*, 2004:1

⁷³ Meltem Muftuler Bac, *Turkey's Political Reforms and the Impact of the European Union*, 2005:1

6.2.3 2004

Reformerna stärkte mänskliga rättigheter genom bättre synkronisering av Turkiets rättssystem och internationella rättssystem som ECHR. Jämställdhet mellan könen betonas och pressfriheten blir större. Militärens inflytande och självständighet begränsades något. Dödsstraffet och SSC-domstolarna avskaffas helt samt att den militäre medlemmen i "Board of Higher Education" avvecklades. Viss insikt fick man också i militärens ekonomi vilket inte funnits tidigare och varit en indikator på den självständighet militären haft. Konstitutionsreformerna 2004 innebar ett stort steg framåt för att stärka mänskliga rättigheter och liberalisera Turkiet.

6.2.4 Besluts kalkyl:

Det anges att reformerna 2004 är en direkt fortsättning på de reformer som koalitionsregeringen påbörjade under sin regeringstid. En skillnad mellan de olika regeringarna i reformprocessen är att Rättvise- och utvecklingspartiets reformpaket skulle vara bredare i sitt innehåll.⁷⁴ Özbudun anger att 2004's reformer motiverats med EU-medlemskapet i åtanke. Man kan hitta en stark indikation på motiv till detta i antagandet av det nationella programmet och harmoniseringspaketen, speciellt det tredje av dessa.⁷⁵ "The purpose of the reform package was to comply with the European Union's Copenhagen Criteria, which necessitated greater civilian control over the [NSC]".⁷⁶ Harmoniseringspaketen som initierats av koalitionsregeringen har antagits vara del av samma process. Reformerna har fortsatt och fördjupats av Rättvise- och utvecklingspartiregeringen.⁷⁷ Två olika regeringar står bakom denna utveckling betyder att de delar viljan att få Turkiet in i EU. Ändringarna i dessa program och reformpaket har inneburit att konstitution och rättssystem allt mer lever upp till EU-standard.

Då SSC-domstolarna var en institution av rättssystemet som var mycket svårförenlig med EU-normer⁷⁸ kan detta väl visa på den dragningskraft EU-medlemskap har eller en fortsatt strävan att förstärka mänskliga rättigheter. En vilja att avveckla det totalitära arvet som funnits i konstitutionen kan också vara närvarande.

6.2.5 2007

I samband med att Rättvise- och utvecklingspartiet vann 2007-valet stort blev det aktuellt att utse en ny president. "The idea of a president from AKP triggered a reaction among secular groups on the ground that a president from AKP could be

---

⁷⁴ Asli Gurkan & Yakup Beris, *Turkeys's Push for Reforms: Moving Beyond Rhetoric*, 2004:1

⁷⁵ Hay Eytan Cohen Yanarocak, *The Red Book: The Bible of Turkish Foreign Policy*, 2010:1

⁷⁶ Hay Eytan Cohen Yanarocak, *The Red Book: The Bible of Turkish Foreign Policy*, 2010:1

⁷⁷ Asli Gurkan & Yakup Beris, *Turkeys's Push for Reforms: Moving Beyond Rhetoric*, 2004:4

⁷⁸ Kjell Bjornberg & Paul Richmond, *The Functioning of the Judicial System in the Republic of Turkey*, 2005:26

the symbol of islamization of state institutions and would damage Turkey by introducing islamic values into the secular Kemalist state.”⁷⁹

2007-reformen behandlade kortfattat hur presidenten utses. Ändringarna innebar att Turkiet gick från ett parlamentariskt system till parlamentarism med president.

6.2.6 Besluts kalkyl:

Presidentnomineringen av Abdullah Gül mötte motstånd i TGNA och processen för att kunna få honom vald kan ha varit onödigt komplicerade. I de första två valomgångarna behövs enligt originalartikeln tre fjärdedels majoritet för att presidenten skall kunna utses direkt i TGNA. Först i valomgång nummer tre kunde enkel majoritet vara tillräcklig.⁸⁰ Den politiska situationen och oron inför möjligheten att få en officiellt religiös president gjorde att Republikanska folkpartiet [Republican People's Party" (CHP)] bojkottade valet.⁸¹ Effekten därav blev att det inte fanns tillräckligt många röstades i TGNA för att en tredjedelsmajoritet skulle kunna uppstå och att man först i tredje valomgången kunde utse Abdullah Gül till näste president.

Islamisering skulle skada chanserna att komma med i EU – En stor bit av den opposition mot ett Turkiskt EU-medlemskap som finns i vissa EU-länder har just religionsdebatten i åtanke – Huntingtons⁸²indelning i civilisationsfärer består också till stor del på religionsindelningar och åtskillnader. Om EU-medlemskap är ett faktiskt motiv borde islamisering av politiken stå långt ned på motivgraderingen hos Rättvise- och utvecklingspartiet.

Denna reform tycks ha varit oplanerad och inte en direkt del av den större reformprocessen. I uttalanden från Rättvise- och utvecklingspartiet tycks den inte vara med i någon besluts kalkyl sedan tidigare.

”Prior to the last general election held on July 22, 2007, Turkey’s ruling party, the Justice and Development Party (AK Party), declared that it would found a new, civilian and democratic constitution during its second term.”⁸³

6.2.7 2010

Det är bland både den politiska majoriteten och oppositionen underförstått att 1982’s lagar inte möter internationell demokratiskt standard.⁸⁴ Reformen som syftar till att skapa ett bättre demokratiskt system möts inte av debatter från

---

⁷⁹ Peri Uran, *Turkey’s Hasty Constitutional Amendment Devoid of Rational Basis: From a Political Crisis to a Governmental System Change*, Journal of Politics and Law March, 2010:3

⁸⁰ <http://www.allaboutturkey.com/anayasa.htm>

⁸¹ Carol Migdalovitz, *Turkey’s 2007 Elections: Crisis of Identity and Power*, 2007

⁸² Samuel P. Huntington, *The Clash of Civilizations*, 1996

⁸³ Selin M. Bölme, Taha Özhan, *Constitutional Referendum in Turkey*, 2010:3

⁸⁴ http://www.todayszaman.com/newsDetail_getNewsById.action?load=detay&link=176249

(hämtad 2011-11-24) Today’s Zaman är en av två engelskspråkiga turkiska dagstidningar.

någotdera politiskt läger.⁸⁵ (officiell politisk dagordning och underliggande motiv till handling)

Rättvise- och utvecklingspartiets reformarbete har minskat militärens och domstolarnas makt.⁸⁶ Tayyip Erdoğan har sagt att reformerna år 2010 syftar till att reformera den ställning som militära och juridiska makter i landet haft då de har hindrat utveckling i Turkiet. "The AKP sees the military, judiciary and state bureaucracy as the last bastion of conservative secularism. They are often seen as self-declared guardians of the legacy of the founder of the Turkish Republic, Mustafa Kemal Atatürk."⁸⁷

Rättvise- och utvecklingspartiet och Erdogan motiverar även denna reform med att den skulle förbättra landets demokrati och göra ett EU-medlemskap mer sannolikt.⁸⁸

Konstitutionen medför däremot ett maktskifte. Det har hävdats att reformen ger Rättvise- och utvecklingspartiet ett egentligt monopol över statens tre maktsfärer, den verkställande makten, den lagstiftande makten och den dömande makten. Genom detta maktskifte menar man att maktfördelningsprincipen lämnas meningslös.⁸⁹ Resultatet har varit en hätsk debatt om detta från de olika politiska lägren⁹⁰ och har föranlett kommentaren "civilt diktatorskap".⁹¹

Påståenden om att denna reform skulle vara för ökad maktcentrering i parlamentet till fördel för majoritetspartiet tillbakavisas av den intervjuade Rättvise- och utvecklingspartiets representant och parlamentsledamoten Cuneyt Yuksel.⁹² Han påstår att det som eftersträvas är rationellt och att det finns likheter i EU's medlemsländer samt att dessa reformer har en institutionell funktion i demokratiseringsprocessen. Enligt honom stärker denna reform den demokratiska legitimiteten hos domstolarna. Syftet är enligt Yuksel att försöka skapa en domstol mer lik Europeiska MR-domstolar. "The AKP says the reforms will pave the way for a reorganization of the high courts and help meet requirements for EU membership."⁹³ I samma intervju⁹⁴ påpekas det också av Ömer Taşpınar⁹⁵ att den enda västdemokratin där valet av domare till konstitutionsdomstolarna har varit helt utanför parlamentens kontroll ha varit just Turkiet.

---

⁸⁵ Corinne Deloy, *Referendum on the reform of the Constitution in Turkey*, 2010:1

⁸⁶ Corinne Deloy, *Referendum on the reform of the Constitution in Turkey*, 2010:2

⁸⁷ <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-11228955> (hämtad 2011-12-11)

⁸⁸ <http://www.pbs.org/newshour/rundown/2010/04/turkey-constitution.html> (hämtad 2012-01-03)

⁸⁹ Hay Eytan Cohen Yanarocak, *The Countdown: Turkey's Constitutional Referendum*, 2010:2

⁹⁰ FPC Briefing: *Analysing Turkey's 2010 constitutional referendum*, Marc Herzo - <http://fpc.org.uk/fsblob/1269.pdf> (2012, December)

⁹¹ <http://www.youtube.com/watch?v=mZNZcCnCerM> (2012, December) – Riz Khan: Turkey's constitutional reform.

Rizwan Khan är en erkänd reporter mer tidigare anställning på BBC, CNN och Al Jazeera English

⁹² <http://www.youtube.com/watch?v=mZNZcCnCerM> (2012, December) – Riz Khan: Turkey's constitutional reform

⁹³ <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-11228955> (hämtad 2011-12-11)

⁹⁴ <http://www.youtube.com/watch?v=mZNZcCnCerM> (2012, December) – Riz Khan: Turkey's constitutional reform

⁹⁵ Ömer Taşpınar: An expert on Turkey, the European Union, Muslims in Europe, political Islam, the Middle East and Kurdish nationalism. He is a professor at the National War College and an adjunct professor at Johns Hopkins University's School of Advanced International Studies.

(<http://www.brookings.edu/experts/taspinaro.aspx>)

Maktskiftet har också föranlett anklaganden om att Rättvise- och utvecklingspartiet försöker genomföra en islamsk kupp via bakdörrar.⁹⁶ Utöver dessa kommentarer så ser det ut som om konsensus finns att nya konstitutionen borde vara tillräcklig för att upprätthålla religionsfriheten.⁹⁷ De två olika synätten på konstitutionsreformen går isär från varandra gällande religion.

6.2.8 Besluts kalkyl:

Genom reformarbetet Rättvise- och utvecklingspartiet fört har opinionen (partier och militären) upprepade gånger fruktat en islamisering av Turkiet. Det finns dock motsägande faktorer i Rättvise- och utvecklingspartiets reformer och handlingar mot ett sådant motiv. Ökad jämställdhet mellan könen går att ställa jämte jämkningen av rättssystemen och stärkandet av mänskliga rättigheter. Det passar också väl in i ett EU-motiv, men kan det föras in i en religiös aspekt med en förhoppning på att förtydliga en religiös Turkisk ståndpunkt? Troligen inte. Detta skulle i så fall vara motsägande påståenden om senare försök att föra in religionen genom bakdörren. Till resonemanget hör också att en islamisering av Turkiet synes utebliven. En övervägning som Rättvise- och utvecklingspartiet sannolikt gjort är hur en islamisering skulle tagas emot utav EU. I debatter om till vilken kultursfär Turkiet hör hemma är gränsen mellan religioners utbredning prominent. Just religion ses av Huntington som avgörande om Turkiet kan betraktas som Europeiskt eller inte. Ett förtydligande av denna kulturgräns skulle vara negativ för Turkiets EU-aspirationer. Religion som politiskt område tycks däremot ha blivit mer frigjort.

Från Rättvise- och utvecklingspartiets sida lyfts förhoppningar om EU-medlemskap och demokratisering av Turkiet. "The Prime minister repeats that the referendum is a democratic tool and not a political one and insists on the fact that by voting "yes" the turks will be making the choice "of the path to democracy."⁹⁸ Att låta valet ligga hos folket lägger tyngd bakom en demokratisk förhoppning och inte att maktökning till Rättvise- och utvecklingspartiet är målet. Man har också arbeta för att förankra demokrati för kurderna. Detta adderar till ett antagande om att reformerna faktiskt syftar till en demokratisering av Turkiet.

6.3 Militären och Reformerna

Militären har ingripit både med vapen och med politisk tyngd av sin särställning för att som de hävdar skydda den turkiska republiken. De har historiskt agerat under rådande oroligheter och politisk instabilitet, men också då de menat att Turkiets sekularism varit hotad.⁹⁹ Man har haft både stor självständighet och stort inflytande i den turkiska politiken. Politiska spörsmål som inte har haft att göra

---

⁹⁶ <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-11228955> (hämtad 2011-12-11)

⁹⁷ Mine Yildirim, *TURKEY: Can a new Constitution solve religious freedom problems*, 2011

⁹⁸ Corinne Deloy, *Referendum on the reform of the constitution in turkey*, 2010:2

⁹⁹ Ümit Cizre Sakallioğlu, *The Anatomy of the Turkish Military's Political Autonomy*, 1997

med militärens politiska ställning eller kemalismen har legat utanför deras intressesfär. Under den tidsperiod 1997-2010 har militären protesterat ett antal gånger mot reformarbetet. Resultatet av deras aktioner har möjligen inte fått den inverkan de eftersträvat.

Sedan 1830-talet har Turkiska eliter stått för att försöka orientera Turkiet västligt vilket resulterat i att konstitutioner genom tiderna varit västinspirerade och rättsbalkar i Turkiet hämtats mer eller mindre direkt från Europeiska länder. Militären har hela tiden varit central i denna process.¹⁰⁰ Oberoende av denna tradition har attityden kring reformer av olika slag varit skiftande. Den konstitution som infördes 1982 var ett stort hinder för EU-medlemskap. Reformerna i konstitutionen har sedan dess varit genomgripande och anpassade för inträde i EU.

NSC blev en rådgivande institution år 2001 under parlamentets inflytande och SSC-domstolarna lades ned helt 2004. Militärens inflytande i många andra samhällsinstitutioner har försvunnit och den civila staten har fått större insikt i militärens ekonomi. Detta har ändrat militärens inflytande i politiken. Harmoniseringspaketen hade också stort inflytande för eliminerande av militärt inflytande över civila institutioner. Utvecklingen av den ”undantagskonstitution” som infördes 1982, indirekt skriven av militärjuntan och grundad på kemalismens sex pilar, har kommit långt. De institutionella garderna militären införde för att sätta staten över individen och därmed åstadkomma ”stabilitet” har en efter en försvagats eller avvecklats. Det är tydligt att militären har velat behålla sin särställning som den turkiska republikens försvarare inom politiken.¹⁰¹ Det framgår också att relationen militär/civil håller på att förändras.¹⁰² Färre tycker att militära interventioner av de slag som förut förekommit i Turkisk politik är någonting att förorda.¹⁰³

Mellan 2001 och 2004 var militären mer välvilliga gentemot reformerna och EU- harmoniseringen trots att deras särställning blivit något inskränkt. När situationen i norra Irak och PKKs revitalisering under 2005 skedde blev militären mer motsträviga.¹⁰⁴ Militärens vilja att få Turkiet närmare väst har möjligen minskat som ett led av detta.

I samband med att Abdullah Gül blev föreslagen till president år 2007 sände militären ut ett E- memorandum¹⁰⁵ och varnade däri för en islamisering av Turkiet.¹⁰⁶ Förmodligen syftade detta i likhet med 1997-post-moderna kuppen till att få regeringen att avgå och utlysa nyval. Det visar påtagligt att de inte längre är nöjda med utvecklingen förändringarna tagit och den ändring det inneburit för militärens politiska position. Till skillnad från 1997 tvingades dock inte regeringen att avgå som en effekt av militärens handlingar. Varför så är fallet hänvisas till en växande övertygelse hos den civila att ansvaret för demokratin och

---

¹⁰⁰ Metin Heper & Ahmet Evin, *State, Democracy And The Military; Turkey in the 1980s*, 1988.

¹⁰¹ Gencer Özcan, *The Changing Role of Turkey's Military in Foreign Policy Making*, 2010

¹⁰² Gokhan Bacik & Sammas Salur, *Coup-Proofing in Turkey*, 2010

¹⁰³ Nilufer Narli, *EU harmonization reforms, democratization and a new modality of civil-military relations in Turkey*, 2009:465

¹⁰⁴ Gencer Özcan, *The Changing Role of Turkey's Military in Foreign Policy Making*, 2010:30

¹⁰⁵ Internet-meddelande/ skriftliga sammanfattning

¹⁰⁶ Nilufer Narli, *EU harmonization reforms, democratization and a new modality of civil-military relations in Turkey*, 2009:465

sekularismen bör överlåtas till civila institutioner istället för militären.¹⁰⁷ År 2011, i ett försök att mana till protester mot utvecklingen avgick ett antal ledande militärer i hopp om att deras avgång skulle uppmärksammas av befolkningen.¹⁰⁸ Denna respons uteblev och det faktum att de inte längre kunde vara motstridande inom eller utom systemet främjade den konstitutionella utvecklingen.

Det faktum att det i större utsträckning är militärens egna protester som skapar politisk oro påverkar troligen militärens traditionella position i politiken negativt.

---

¹⁰⁷ Nilufer Narli, *EU harmonization reforms, democratization and a new modality of civil-military relations in Turkey*, 2009

¹⁰⁸ <http://www.nytimes.com/2011/07/30/world/europe/30turkey.html?pagewanted=all> (hämtad 2011-08-14)

7 Diskussion:

Den juridiska av-/nedstängningen av personer och partier från politisk aktivitet har försvarats av båda regeringarna som undersökts. Kompliceringen kan tolkas som ett försök från Rättvise- och utvecklingspartiets sida att skydda sig från en avstängning eller uteslutning. Den tidigare, icke-islamska regeringen startade arbete på detta område tillsammans med samtliga partier i TGNA. Detta gör det mer sannolikt att motivet rör sig om att stabilisera politiken till sin helhet. Möjligen rör det sig också om att frigöra en religiös debatt från ett totalitärt statssystem vilket konstitutionen tidigare stått för.

Motivering och handling säger att Rättvise- och utvecklingspartiets motiv till reformarbetet är primärt tre stycken. EU-medlemskap, demokratisering och en fungerande konstitution, samt att göra sig av med det totalitära arv konstitutionen lidit av.

Det första är EU-medlemskap. Detta motiv har varit både ett självständigt mål och bidragande faktor till demokratiseringen och viljan att omarbeta de militära institutionerna. Bakom EU-motivet finns två möjligheter – antingen ett EU-medlemskap eller ett mer generellt närmande till väst. Detta skulle kunna ha sin förklaring i att man försöker definiera en turkisk tillhörighet till en västlig kultur/civilisationssfär – något som skulle gå emot Huntingtons definitiva antagande om Turkisk civilisationstillhörighet. Den andra möjligheten med förklaringskraft till detta motiv är den ekonomiska dragningskraft EU-zonen tidigare påvisat.

Det andra motivet skapar en stabil demokrati som möter internationella standarders. Om avsikten varit att skapa en maktfullkomlig situation för Rättvise- och utvecklingspartiet hade man nog inte låtit konstitutionsreformerna föras av folkomröstning. En ytterligare innebörd i linje med denna vilja kan vara att skapa ett politiskt system som värnar politiska fri- och rättigheter samt mänskliga rättigheter. Om det sistnämnda är fallet så tyder det sannolikt på att Turkiet håller på att utvecklas till en stabilare demokrati.

Det tredje motivet är nära kopplat till demokratiseringen. Man vill göra sig av med konstitutionens totalitära arv från militärkuppen 1980. Den demokratiska kontrollen av militären och stärkandet av skyddet för mänskliga rättigheter är avgörande steg i denna process.

De två första av dessa motiv är framträdande också hos koalitionsregeringen och deras reformarbeten. Att uttala sig om hur de ställt sig i fråga om det tredje motivet är svårt att spekulera i. Under det sena 90-talet var militären fortfarande en stark aktör med politisk tyngd. Det är möjligt att militären var en aktör som man då ännu inte kunde sätta sig upp emot. Det är också möjligt, då Demokratiska vänsterpartiet hade en kemalistisk ideologisk grund och Nationella aktionspartiet var nationalistiska, att dessa delade militärens åsikter i mångt och mycket. Om så var fallet kanske man inte ha sett militärens politiska position som något problem.

8 Slutsatser

Uppsatsen inleddes med fråga ”Varför har Turkiets konstitution förändrats som den har gjort?”. Syftet var att förklara den konstitutionella utvecklingen.

I kapitel 5 såg vi hur denna konstitution har förändrats mellan 1997 och 2010. Under kapitel 6 följde jag upp med en besluts kalkyl för de involverade aktörerna så att deras motiv kunde analyseras. Efter att resultaten av analyserna jämförts tycks det mig att detta upplägg har varit fungerande.

Jag sluter mig till att aktörsperspektivet ger en stor inblick i hur Turkiets konstitution har utvecklats. De motiv regeringspartien kan sägas ha stämmer tydligt överens med de reformer som genomförts och i vilken riktning konstitutionen utvecklats. Den stämmer bättre överens med de krav EU ställer, den demokratiska funktionen och skyddet för individens fri- och rättigheter har alla förstärkts. I detta har omformningen av militären självständighet och stärkand av skyddet för mänskliga rättigheter varit en stor del.

Men aktörsperspektivet förklarar inte allt. Strukturperspektivet kan ge en bra förklaring till hur militären kommit att allt mer förlora sin politiska särställning. Utvecklingen militären självt tidigare ivrat för har stärkt samhällets engagemang i samhällsutvecklingen. Folkets stärkta position och engagemang i sin egen utveckling har gett upphov till något nytt, en vilja hos civilsamhället att själva ansvara för samhällets institutioner och för Turkiets demokrati.

Utvecklingen har lett till att militärens position som ansvarande för statens institutioner har blivit övertagen av civilsamhället. Man märker också att militärens protester inte hörs lika högt eller långt längre. När militären velat hindra denna utveckling (2005, 2007, 2011) har processen redan varit så långt gången att deras aktioner inte hörsammats hos befolkningen så som de hoppats. Det ser ut som om deras politiska styrka försvagas. Det är en strukturell utveckling som de själva skapat.

9 Referenser

- Bac, Meltem Muftuler, 2005. Turkey's Political Reforms and the Impact of the European Union. *South European Society & Politics* Vol. 10, No. 1, March 2005, pp.16–30
- Bacik, Gokhan & Salur, Sammas, 2010. Coup-Proofing in Turkey. *European Journal of Economic and Political Studies*.
- Bjornberg, Kjell & Richmond, Paul, 2005. The Functioning of the Judicial System in the Republic of Turkey Report of an Advisory Visit 13 June – 22 June 2005, European Commission, Brussels. [online] <http://ingel.home.xs4all.nl/ankara/advisory%20report%20II.pdf>
- Bölme, Selin M. & Özhan, Taha, 2010. Constitutional Referendum in Turkey. SETA Policy brief August, 2010, Brief No: 47
- Sakallioğlu, Ümit Cizre, 1997. The Anatomy of the Turkish Military's Political Autonomy. *Comparative Politics*, Vol. 29, No. 2 (Jan., 1997), pp. 151-166
Published by: Ph.D. Program in Political Science of the City University of New York
- Crowley, Joseph R, (1998). "Justice on Trial: State Security Courts, Police Impunity, and the Intimidation of Human Rights Defenders in Turkey" *Fordham International Law Journal*, Volume 22, Issue 5 1998 Article 9.
- Deloy, Corinne, 2010. Referendum on the reform of the Constitution in Turkey. Fondation Robert Schuman, 12th September 2010, Publishing director: Pascale Joannin [online] www.robert-schuman.eu
- Esaiasson m.fl., 2007. *Metodpraktikan*. Norstedts Juridik AB, Stockholm. ISBN 91-39-10452-4
- Fendoğlu, H.Tahsin, 2010. Liberty and Turkish Constitutions. [online] <http://www.hasantahsinfendoglu.com/>
- Gurkan, Asli & Beris, Yakup, 2004. Turkey's Push for Reforms: Moving Beyond Rhetoric, *Turkey in Focus* 6(June), Washington: Turkish Industrialists' and Businessmen's Association
- GÖNENÇ, Levent, 2004. The 2001 Amendments to the 1982 Constitution of Turkey. *Ankara Law Review* Vol:1, No:1 (Summer: 2004). pp. 89-109
- Hadenius, Axel, 1981. *Spelet om skatten: Rationalistisk analys av politiskt beslutsfattande*. P A Norstedt & Söners förlag, Studentlitteratur AS, Lund.
- Heper, Metin & Evin, Ahmet, 1988. *State, Democracy And The Military; Turkey in the 1980s*. Berlin ; New York : W. de Gruyter, 1988. ISBN 0899254543 (U.S.) Derived from an international conference on state and society in current Turkish politics, held Sept. 1985, Hamburg, Germany, organized by the Deutsches Orient-Institut.
- Herzog, Marc, 2010. FPC Briefing: Analysing Turkey's 2010 constitutional referendum. [online] se <http://fpc.org.uk/>
- Hesse, Günter: *Staatsaufgaben. Zur Theorie der Legitimation und Identifikation staatlicher Aufgaben*, Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft 1979

- Huntington, Samuel P., 1996. *The Clash of Civilizations*. Publisher: Simon & Schutser, ISBN 0-684-84441-9
- Lundquist, Lennart, 1987. *Implementation Steering*. Lund : Studentlitteratur. ISBN 91-44-27011-9
- Migdalovitz, Carol, 2007. *Turkey's 2007 Elections: Crisis of Identity and Power*. [online]. <http://www.fas.org/sgp/crs/mideast/RL34039.pdf>
- Narli, Nilufer, 2009. EU harmonization reforms, democratization and a new modality of civil-military relations in Turkey. *Contributions to Conflict Management, Peace Economics and Development*, Volume 12B, 433–472 Copyright r 2009 by Emerald Group Publishing Limited. ISSN: 1572-8323/doi:10.1108/S1572-8323(2009)000012B023
- Nye, Joseph S., *Att förstå internationella konflikter*, 2uppl, 2007, Liber AB, Malmö. ISBN 978-91-47-08739-6
- Sakallioğlu, Ümit Cizre, 1997. *The Anatomy of the Turkish Military's Political Autonomy*. *Comparative Politics*, Vol. 29, No. 2 (Jan., 1997), pp. 151-166 Published by: Ph.D. Program in Political Science of the City University of New York
- Thurén, Torsten, 1997. *Källkritik*. Stockholm: Almqvist & Wiksell
- Uran, Peri, 2010. Turkey's Hasty Constitutional Amendment Devoid of Rational Basis: From a Political Crisis to a Governmental System Change, *Journal of Politics and Law*, Vol. 3, No1. March 2010.
- Zetterstöröm, Stean, 2010. *Juridiken och dess arbetssätt*. Iustus Förlag AB, Uppsala 2004. ISBN 91-7678-575-0
- Yanarocak, Hay Eytan Cohen, 2010. *The Countdown: Turkey's Constitutional Referendum*. Editor: Bruce Maddy-Weitzman August 29, 2010
- Yanarocak, Hay Eytan Cohen, 2010. *The Red Book: The Bible of Turkish Foreign Policy*, Telavivnotes, An update on middle eastern developments by the Moshe Dayan Center [online] http://www.aftau.org/site/DocServer/TANotes_October_21_2010.pdf?docID=12182 (hämtad 2011-10-17)
- Yildirim, Mine, 2011. TURKEY: Can a new Constitution solve religious freedom problems, published by F18News on: 27 June 2011 [online] http://www.forum18.org/Archive.php?article_id=1585
- Örmeeci, Ozan, 2010. Turkish Constitutions (1921, 1924, 1961, 1982) in Comparative Perspective [online] <http://ydemokrat.blogspot.com/2010/10/turkish-constitutions-1921-1924-1961.html> (hämtad 2011-12-5)
- Özbudun, Ergun, 2007. Democratization Reforms in Turkey, 1993–2004. *Turkish Studies*, Volume 8, Issue 2, 2007, Special Issue: New Directions in Turkish Politics
- Özbudun, Ergun, & Genckaya, Ömer Faruk, 2009. *Democratization and the Politics of Constitution-Making in Turkey*. Central European University Press, Budapest.
- Özcan, Gencer, 2010. *The Changing Role of Turkey's Military in Foreign Policy Making*. UNISCI Discussion Papers, N° 23 (May / Mayo 2010) ISSN 1696-2206
- The Constitution of the Republic of Turkey [1982] [online]* <http://www.anayasa.gen.tr/1982Constitution-1995-1.pdf> (Translated by Erhan Yasar), Version including amendments of 1987, 1993 and 1995. Originally

- published in the web site of "Legislation Profile Turkey" by Erhan Yasar. Republished with the permission of Erhan Yasar.
- Contry Reports on Human Rights Practices, Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor, 2001. [online] <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2001/eur/8358.thm> (hämtad den 2012-01-29)
- Republic of Turkey, Ministry for EU Affairs, FAQ for Negotition Process [online] <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=44460&l=2> (hämtad 2011-10-12)
- "THE CONSTITUTION OF THE REPUBLIC OF TURKEY" [online] <http://www.allaboutturkey.com/anayasa.htm> (December, 2011)
- "Riz Khan: Turkey's constitutional reform" BBC-produceraat. [online] <http://www.youtube.com/watch?v=mZNZcCnCerM> (2012, December) – Riz Khan: Turkey's constitutional reform
- "All-party Accord Commission agrees to 32 Constitutional amendments" Hurriyet Daily News [online] <http://www.hurriyetdailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=all-party-accord-commission-agrees-to-32-constitutional-amendments-2001-06-14> (hämtad 2012-02-01)
- "DSP changes its policy, agrees to back constitutional change" Todays Zaman [online] http://www.todayszaman.com/newsDetail_getNewsById.action?load=detay&link=176249 (hämtad 2011-11-24)
- "Q&A: Turkey's constitutional referendum" – BBC, new Europe [online] <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-11228955> (hämtad 2011-12-11)
- "Turkish Government Offers Contentious Constitutional Changes" – PBS NewsHour [online] <http://www.pbs.org/newshour/rundown/2010/04/turkey-constitution.html> (hämtad 2012-01-03)
- "Top Generals Quit in Group, Stunning Turks" – The New York Times [Online] <http://www.nytimes.com/2011/07/30/world/europe/30turkey.html?pagewanted=all> (hämtad 2011-08-14)
- "Factbox: Turkey's constitutional amendments" – Reuters [online] <http://www.reuters.com/article/2010/09/12/us-turkey-referendum-articles-idUSTRE68B28B20100912> (hämtad 2011-09)

Bilaga – Artikelindex för reformer genomförda mellan 1997 och 2010.

Nedan följer ett index över konstitutionsreformer mellan 1997 och 2010 samt anger berörda artiklar.

Konstitutionen har reformerats 1999 (två gånger), 2002, 2003, 2004, 2007 och 2010.

Sammanlagt har mer än en tredjedel av den turkiska konstitutionens alla artiklar blivit berörda av reformerna sedan 1987.

1999:

Reformen 18 juni 1999 berörde artiklarna 143, 125 och 155. Senare, 13e augusti reformerades artikel 47.

2001:

34 stycken artiklar berördes; art 12, art 13, art 14, art 15, art 16, art 19, art 20, art 21, art 22, art 23, art 26, art 28, art 30, art 31, art 33, art 34, art 36, art 38, art 40, art 41, art 46, art 49, art 51, art 55, art 65, art 66, art 67, art 68, art 69, art 74, art 94, art 100, art 118, art 149, art 176.

2002:

I augusti reformerades; artiklarna 17 och 76.

2004:

10 stycken artiklar berördes; art 10, art 28, art 30, art 15, art 17, art 87, art 41, art 90, art 38, art 160.

2007:

2 stycken artiklar berördes; Art 101, art 102

2010:

26 stycken artiklar berördes; art 10, art 20, art 23, art 41, art 51, art 74, art 84, art 94, art 125, art 128, art 129, art 144, art 145, art 146, art 147, art 148, art 149, art 156, art 157, art 159, art 166, Provisional Article 15. Art 53, Article 69.

Jag saknar i min förteckning två stycken artiklar för reformerna 2010.